

Előfizetési ár

MAGYAR DOHÁNYUSÁG^{ra}

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

SZERKESZTŐSÉG:

Budapest,
VI., Podmaniczky-utca 1.

MAGYAR

DOHÁNYUSÁG.

Előfizetési ár

MAGYAR DOHÁNYUSÁG^{ra}

Egész évre . . . 4 frt.
Fél évre . . . 2 frt.
Negyed évre . . . 1 frt.

Megrendelés a kiadóhivatalban
vagy utalvánnyal minden
postahivatalnál eszközölhető.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI. Podmaniczky-utca 1. sz.

A dohánytermelést és dohánykereskedést felkaroló gazdasági szaklap

Hirdetéseket felvesz a kiadóhivatal és az ország
minden hirdetés-gyűjtő ügynöksége.

Felolós szerkesztő és lapfőigazgató: **Daróczi Vilmos.**
Társzerkesztő: **Levay Kleberg Oswald.**

Hirdetéseik: Negyed oldal 10 frt.; kisebb hirdetéseknél
minden petit sor 4 kr.

TARTALOM: A dohány jó minőségének jövője. *Daróczi Vilmostól.* — A megváltoztatás a dohánytermelésben. *Cserháti Sándortól.* — A szivargyártásról. Irta: *Kazay Reszó* dohánygyári igazgató Budapest. (Folyt.) — Egyiptomi dohány. Irta: *Rónai István.* — A dohánybuzgás és kacsozás. *Daróczi Vilmostól.* — A dohány története és a fejlődő magyar dohánytermelés. *Marton Andortól.* (Befejező közl.) — Statisztikai adatok az 1890. évi dohánytermés beváltási eredményéről. *Közi M.* (Folyt.) — A vácsi kiállítás programja. — Különböző dohányok vegyelemzése. Iródlalom. — Levelezés. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

TÁRCSA: A szágrái m. kir. dohánygyár. Irta: *R.* (Folyt.)

A dohány jó minőségének jövője.

A dohánytermelőknek ez évben egy igen nagy fontosságú dologra kell figyelemmel lenni.

Dohányunk minőségi javulásától függ kivitelünk nagyobb lendülete és virágzásra emelkedése, mert amint már többször is megjegyeztem, most is volna kelendősége a jó minőségű, jól égedő dohányynak, csak hogy fájdalom, ilyen nem igen rendelkezünk.

A mint a dohány jelen állása mutatja, egy igen nagy dohány termésre van kilátásunk, és a dohányynak az a sajátsága, hogy akkor amikor sok terem belőle, rendszeren jó is szokott lenni.

Természetes, hogy a jónál jobb is lehet; — a jót tehát jobbá kell tenni; — ez a mi jelenlegi hivatásunk és saját érdekű kötelességünk. — Olyan kínálkozó alkalom ez, melyet elmulasztani semmi körülmény közt nem lehet és nem szabad; — mert ha mi ez évben a természetet jó működésében elősegítjük, amit kevés hozzájárulással könnyen meg is tehetünk: akkor amidőn sok dohányunk terem és ugyanakkor sok jó minőségű dohányunk is lesz, tehát igen kevés kell ahhoz, hogy a dohányaink iránt ugy is előszeretettel viseltető külföldi államok keresletét és vételkedvét megnyerjük.

Ha sok jó minőségű dohányunk lesz, a világnak legtöbb államai igyekezni fognak tőlünk dohányt venni; — ezt azután talán szükségtelen fejtegetnem, hogy ennek minő áldásos következményei lesznek.

A dohány járadék nem fog zavarba jönni a sok jó dohánynyal; de zavarba jönne, még pedig nagy zavarba, a felesleges sok rossz minőségű dohányokkal.

Termelőinknek módjában fog állani, még pedig nem valami áldozattal, hogy a

dohány jó minőségét ez évben tetemesen fokozzák, — nem fog ez kárral, de sőt kétszeres haszonnal járni; — az egyik haszon az, hogy a jobb minőségű és okszerűen kezelt dohány már a beváltásnál nagy figyelemben részesül és kellően respektáltatik, — a másik haszon egy megmérhetetlen és hosszú időre kiható áldásos következmény lehet, — mert még a későbbi nemzedéknek is egy olyan pozíciót fog biztosítani, amely nemzetgazdaságunkban nagy szerepre van hivatva.

De viszont kiszámíthatatlan lenne az a veszteség, mely bennünket és utódainkat érne, ha a dohány minősége az idén még alább szállana.

A nyakunkra halmozódnék a sok rossz dohány, melyet felgyártani és eladni képtelenek lennénk. S hogy ennek minő következménye volna, azt, azt hiszem mindenki eltalálhatja.

Idővel kénytelenek volnánk ezen szépen jövedelmező és gazdálkodási rendszerünknek igen szükséges termelési ágáról lemondani, s magunkat és az államot egy gazdag jövedelmi forrástól megfosztani.

Mondhatnám, hogy éppen most, a midőn a természet is oly pazarul részesíti rendkívül kedvező időjárásával dohányunk ez évi termését, hogy egy epochális váltoponon állunk, dohánytermelvénnyünk jövőjének biztosítására nézve, melyet a jobb minőség előállításával bizonyára megteremtünk. Mondom, hogy a jó égésű és jó minőségű dohányunk után a világnak legtöbb állama kapkodni fog s ezt még csak hirdetni sem lesz szükséges, mert a világ dohánykereskedeleme lesi a kínálkozó alkalmat, hogy jó magyar dohányt vehessen.

Tehát mit tegyünk most, hogy dohány minőségünk jobbá legyen? hát azt, a mit sokan úgy is tudnak, néhányan talán nem tudják, de legtöbb része a ki tudja sem alkalmazza és figyelembe nem veszi.

Miután a dohány minden rendes munkálásban részesült, következik egyik legfontosabb teendője, mely a jó minőségre roppant befolyással bír: és ez a dohány *rendes megérése.* Most következik egy másik igen lényeges és hasznos cselekmény, nevezetesen a *dohánytörésnél az osztályok külön svedése és azoknak külön füllesztése és felfűsése,* — ez a dolog olyan, melyet már sok gazdaságban alkalmaznak és ennek kitűnő sikerét nekem már nagyon gyakran jelezték.

De most az ígérkező ideai nagy termésünknel reá vagyunk utalva, mondhatni kényszerítve, hogy ezt megtegyük, — mert az bizonyos, hogy a meglévő őrartalmu pajták, bent szárítás céljából, leendő termésünk felerészét is alig ha be fogják fogadhatni, — tehát igen czélszerű, a mint azt az 1887. évi 44-ik törvényczikk is elő írja és szabályozza, hogy legalább a jobb osztályok helyettesenek a pajtába.

Mennyivel szükségesebb ezt most tenni, a midőn a természet is annyira segítkezik és bő mennyiséget fog adni szivar takerő és más kitűnő dohányok nemeiből, melyek ha letörettek és külön fűzetek és fődél alá fognak jönni, rendszeren keltenek, és okszerűen elhelyezve, oly anyagot fognak szolgáltatni, melylyel bizonyára dicsőséget fogunk aratni.

Azon tudvalévő haszonról szólni sem akarok, hogy a simitásnál megnyeri az időt a kertész a válogatással és hogy a dohány egyöntetű, nincs a mi megnyálkásitsa, megmételtyeze s ép és egyenlő színű dohánynyá válik. De éppen azon körülmény, hogy az összes jobb osztályu dohányunk fedél alá kerüljön: ez megbecsülhetlen eredmény a jobb minőség előállítására.

Ezt a munkát kell, hogy országszerte igénybe vegyük, és akkor termésünk legnagyobb része jó minőségű dohányt fog adni.

Ez a munka se költséggel, se fáradtsággal nem jár, — tehát én a legmelegebben ajánlom annak teljesítését ez évben, mert ezen kedvező körülménynek én nagy fontosságot és teljes sikert jósolok.

Daróczi Vilmos.

A megváltoztatás a dohánytermelésben.

Ahoz, hogy valamely kultur növényt megfelelő haszonnal termesztessünk, nem elegendő a talajt jól előkészíteni, megtrágyázni, idejében vetni, a növényeket a kellő ápolásban részesíteni, mert a teljes sikerhez megkívánatik, hogy az illető kulturnövénynek azt a féleségét termesztjük, a mely az adott viszonyok közé a legjobban beillik. A külső körülmények, első sorban a klimatikus viszonyok és a talaj, nagymértékben befolyásolják az egyes fajták tulajdonságait, a miért is abszolút legjobban fajta nem létezik és a gazda feladata kinyomozni azt a fajtát, a mely az ő gazdaságában uralgó klimatikus és talajviszonyok között a legtöbbet ér.

Ezen szabály alól a dohány sem képez kivételt, sőt e növénynél, tekintettel azon körülményre, hogy a termés minősége

annak értékét sokkal inkább befolyásolja mint a legtöbb egyéb kultúrnövényét, a viszonyok közzé leginkább beillő fajta megválasztása különösen nagy fontossággal bír.

Az a kérdés már most, hogy dohánytermelőink általában azt a dohányfélélt termelik-e, a mely az ő viszonyaik közé legjobban beillik? Erre a kérdésre határozottan nemmel merek felelni. A dohány ugyanis egyike azon növényeknek, a melyek tulajdonságait igen könnyen módosítják, a mi okszerű gazdálkodásnál előny, különben pedig hátrány. Előny akkor, ha mi rendszeres nemesítést folytatunk, igyekeznünk a dohány jó tulajdonságait fejleszteni, a rosszakat, kiküszöbölni vagy apasztani. Arról azonban nincs tudomás, hogy nálunk valaki rendszeres dohánynemesítéssel foglalkoznék, sőt még azon gazdaságok száma sem nagy, a hol a dohány magtermelésre annyi gondot fordítanak, a mennyi szükséges ahhoz, hogy a meglevő jó tulajdonok csökkenését meggátolják.

Már most feltéve, hogy eredetileg minden vidékre olyan fajta került, a mely oda leginkább beillik, — a mit különben szintén kétségbe merek vonni, a magtermelésre fordított csekély figyelem, s a nemesítés mellőzése folytán ezen fajták vagy megromlottak vagy csak annyiban javultak a mennyiben ezen javulást a klíma vagy talaj idézte elő.

Azt nem szabad figyelmen kívül hagyunk, hogy az izlés megváltozásával más és más tulajdonok fejlesztése válik kívánatosná. Az a dohányfajta, a mely kitűnő pipadohányt szolgáltat, nem ad okvetlenül jó szivar-dohányt; — a mely dohányfajta nem alakítható át a kívánatos irányban, az kiküszöbölendő és más jóból helyettesítendő.

A meglevővel beelégedni, azt a legjobbnak állítani, kényelmes lehet ugyan a gazdára, de helyesnek ezen eljárás nem mondható. Nézzük meg csak a nyugoti államok gazdáit, mily nagy figyelmet fordítanak a megfelelő fajta kiválasztására. Egy évtized alatt hány kultur növényfajta lesz kiküszöbölve, újjal, jóból pótolva! Azok se teszik

ezt pusztán kedvtelésből, hanem azért, mert a megnehezült viszonyok között, minden módot el kell követniök a jövedelem fokozására és mert meg vannak győződve, hogy erre az egyik sikeres: mód a viszonyok közzé leginkább beillő fajta termesztése — igyekeznek tehát a jót jóból pótolni.

Nem akarom ezzel azt mondani, hogy minden további nélkül hagyjunk fel az eddig termesztett dohány fajtáinkkal és termesszünk helyette másokat, de igen is kívánatosnak és dohánytermelésünk jövedelmezősége szempontjából igen szükségesnek tartanám, ha a nálunk termesztett dohányfajták értéke megállapítható, hogy így jó és rossz tulajdonságaik egymással szembe állíthatók lennének, a miből meghatározható lenne, vajlon érdemes-e az illető fajta a nemesítésre, vagy czélzerűbb lenne azt valamely jóból pótolni.

Mint minden növénynek úgy a dohánynak is a teljes értékét annak termelési és használati értéke szabja meg. Ezt kellene a dohányfélékre is megállapítani. A termelési érték első sorban a gazdát, a a használati érték a vevőt, nálunk tehát a kincstárt érdekli. Az egyes dohányfélék valódi értékét tehát se a gazda, se a dohánygyári szakértők egymagukban nem állapíthatják meg, csak együttes működésnél lenne az meghatározható.

A gazdára például nagyfontossága, vajlon az a dohányfajta melyet ő termelt korán érő-e, bőtermő-e; — könnyen vagy nehezen szinesedik-e, a vevőt mindez nem érdekli. ő csak azt fogja nézni, hogy mennyire alkalmas a termelt anyag a dohánygyártási célokra, ellenben a gazdára nem nagy fontossága, hogy mily — át teszi a borda a szárnak, mikent viselkedik a dohány az érjedésnél, minő az aromája stb. Azon használati tulajdonok, a melyek az árba is befolyással vannak, természetesen a gazdát is érdeklik.

Ha tehát meg akarjuk tudni, hogy minő értékkel bírnak egyes dohány fajtáink, akkor azok egyes tulajdonaiknak megállapítására a termelő gazdákat és a dohány

feldolgozását eszközölő tiszték tapasztalatait kellene felhasználnunk.

Ha ilyen formán minden dohányfajtánk pontos leírására szert tennénk, világosan kitűnnék az, amit ma még sokan kétségbe vonnak, hogy a dohánytermelésünk ellen felhozott panaszok jó része a meg nem felelő fajtáknak róható fel. Amint pedig tisztába jövünk azzal, hogy e fajta nem jó, el kell magunkat határozunk vagy a fajtát javítani, vagy jóból pótolni. Meggyőződéssem, hogy eltekintve azon egyes helyektől, a hol valamely dohányfajtánk kiváló minőségben terem meg, a fajta változtatással hamarabb érünk célt, mint a nemesítésessel.

Azt, hogy valamely helyre minő fajta lesz alkalmas, természetesen előre megmondani nem lehet, azt csakis rendszeresen végzett több évi kísérlet utján lehet majd megtudni. Mindazáltal egyáltalában nem kell vaktában neki mennünk a megváltoztatásnak. Vannak bizonyos szabályok, a melyek betartása mellett a kedvező eredmény biztosabbra várható, mintha ezeket figyelmen kívül hagyjuk.

A megváltoztatásról sem előtt nem tévesztendő szabály az, hogy az egyes fajták jellegző tulajdonságaikat csak addig tartják meg, mig azon tényezők, a melyek ezen tulajdonokat létrehozhatk, hatnak rájuk, más klíma alatt, más talajon, más művelés mellett tulajdonságaikban annál hamarabb elváltoznak. minél eltérőbb viszonyok közé kerülnek.

Magváltoztatásnál első sorban tehát arra legyünk tekintettel, hogy oly vidékről hozassunk magvat, a melynek klímátikus és talajviszonyai a miénktől feltűnően nem különböznek. Ezen szabálynak figyelmen kívül hagyása okvetlenül megbosszulja magát, mert az eredmény nem fog kielégíteni. A kudarcot pedig ilyenkor a gazda csak maga magának tulajdoníthatja. A ki angol búzát, svéd árpat, s e felét hozat az Alföldre: ez akár csak az ablakon dobtá volna ki a pénzét, mert minél eltérőbb viszonyok közé kerül a mag,

TÁRCZA.

A zágrábi m. kir. dohánygyár.

Irta: R.

(Folytatás.)

Átlag naponként tíz órát tölt el a munkásnő a gyárban munkával. Tekintve, hogy maga a munka télen kellemes meleg, nyáron jól szellőztet termekben ülő állapotban történik, a szolgálat terhesnek sem nevezhető. A családanya reggel jókor elvégzi (a mikor más még csak kezdi) házi dolgát s aztán a gyárba siet, ide, e helyre, a melyen most látjuk. Készíti a szivarbábót, fonja a szivart — és újra szivarbábót készít, újra szivart fon. Évek hosszú során át tart ez így, miáltal az idő lassan-lassan letarolja az arcz rózsáit, a sors szele elfújja a viruló üdeséget, megöregedett szegény — és szivart készített. Csak aki hosszú ideig áll közöttük, tudja, hogy e monotonnak látszó életnek is megvannak a maga örömei s bánatai. S általában jó, békés nép az a zágrábi munkásnő, melynek a gyár- városokban manapság uralkodó tévtanokról fogalma sincs. Dolgozik, szombaton felveszi fizetését, vasárnap templomba megy és hétfőn újra kezdi. Engedetlenség vagy az előjárói tekintély megsértése éveken át elő nem fordul, illendmesség tekintetében pedig még tanulhatna tőlük sok nem dohánygyári nő is.

Térjünk vissza tárgyunkhoz; ha jól vigyázok, akkor a Britanica szivaroknál maradtunk. Öntött vasból készült, ugynevezett brémai sajtók állanak az asztalokon,

melyeknek segítségével a bábok sajtoltatnak, ezen szivar-nemből itt évenként egy millió és háromszázezer darab készül. Utána Cuba, Portorico szivarok készülnek. Ezen szivar-nem is meglehetősen mennyiséggel szerepel, egy millió és ötszázézer darabbal évente; az összes magyar királyi dohánygyárak között csak épen a kassai és kolozsvári gyár állít ki elő belőle többet. Majd Portorico szivarokhoz jutunk, mely itt évi négy millió hatszázézer darabbal van képviselve, a diákok e kedvenc szivarja nagy keletnek örvend ezen a vidéken s ezen szivar-nem forgalmát illetőleg a zágrábi dohánygyár a fennálló tizenkettő gyár között a második helyen áll. Következnek a Rövid szivarok, ez a demokratikus szivar-nem, mely itt, évi huszonegyezer milliónyi darabbal szerepel; végre a „Hosszu szivarok” megtekintésére kerül a sor. Ezzel hamar készen vagyunk, mert csak hat munkásnő foglalkozik ezen szivar-nemmel, hanem azért évente egy milliót állít elő. Összesen egy esztendő alatt a zágrábi gyár harminczhat millió négyszázezer darab szivart gyárt és ezzel az általános árjegyzék szivarjait tekintve, ezen gyár a tizenkettő közül a negyedik helyen áll.

A szivargyártási osztály második munkatérében szintén körülbelül kétszáz munkásnőt találunk. Egyetlen férfimunkást látunk annyi nő közt s ez a „sajtoló”, ott áll az orsósajtó mellett s a munkásnők által a sajtóhoz helyezett „bábmintákat” sajtolja, az egyedüli munka ezen osztályban, mely részint a női munkaerőt meghaladja, részint nem női kezelés alá való.

A terem oldalfalain ruhafogások vannak

alkalmazva a homlokfalon pedig az uralgó-pár nagy arczképe arany rámban. Feldiszitett szent képeket is látunk, melyek a nép jámbor érzületére vallanak. „Házirend”, „Munkásszabályok”, „Bértáblázatok”, „Napi létszámkimutatások”, stb. ugye-sen és hozzáférhetőleg csoportosítva képezik a fehérre meszelt falak egyszerű díszét.

Bemegyünk a „Kimerési osztályba”, hol a munkásnők a nekik kimerett különböző anyagokat átvesszik. Mérlegek vannak felállítva a terjedelmes asztalon, melynek tulsó részén a különböző anyagok vannak, ládába rakva és sorrendben felállítva. Három nagy szekrényt látunk, ezek a szivarborítékokat tartalmazzák, a szekrény feneke rostély képez s a rostély alatt friss víz áll, melynek hús párázása az anyagot konserválja s megóvjá a kiszáradástól.

Kalauzunk a szivarcsomagolásba vezet bennünket. Ide kerülnek az összes gyártmányok s itt esnek át a szín szerinti válogatáson, a sajtóláson, kötögetésen s egyéb olyan elbánáson, melynek azonnal tanui leszünk. Behozták a szivarokat, a tisztviselő megszámlálja s egy bizonyos mennyiséget munkába, azaz elcsomagolás alá ad. Kezdjük Britanikánál. A munkásnő ötszáz darab szivart tartalmazó ládat vesz elő, óvatosan kirakja abból a szivart s kezdi azt színei szerint külön-külön rakni egy-egy ezen czélnak megfelelő, egyik oldalán nyílt ládácskába. Éles szemű fiatal nő foglalkozik a szín szerint való válogatással, kinek e szakmában elvitázhatlan nagy jártassága van. Az utazára néző nagy ablakon kellő világosság tölül be, az asztal, melyen a válogatás történik, kék alapszínnel bír s

annál hamarabb tönkremennek jó tulajdonságai.

A dohányra csak úgy áll e szabály, mint az egyéb kulturnövényekre. Ha mi hollandiai dohányfajtákat hozatunk az alföldre, akkor százat tehetünk egy ellen, hogy azok nem fognak beválni, mert azt a nyirkos klímát, mely alatt ezen dohány, félek jó tulajdonságai létrejöttek, nem óvhatjuk meg. Ha mi Havannából, Sumatrából vagy a forró égöv egyéb vidékéről hozatunk dohányt, akkor sem fogunk eredményt elérni, mert azt a nagy meleget nem adhatjuk meg, minek folytán e fajták jó tulajdonságai, nem érvényesülhetnek.

Legtöbb sikert remélhetünk, ha egyrészt Elzaszi és Dél-Oroszországi, másrészt Észak-Amerikai dohányféléket próbáltunk ki, különösen az Észak-Amerikai és Dél-Oroszországi dohányoktól várunk sok sikert, mert az ott uralkodó klimatikus viszonyok meg leginkább hasonlítanak a miénkéhez, a változás tehát nem lesz igen nagy, s az eredmény biztosabbra vehető.

Az Észak-Amerikai dohányok nemcsak azért érdemelnek figyelmet, mert az ottani fajták meghonosodása várható legbiztosabban, hanem azért is, mert azok között találjuk a legtöbb öntudatos tenyésztés segélyével létesített fajtát. A tenyésztés azon elvét, hogy a jó tulajdonságokat a mennyire csak lehet fejlesszük, a rosszakat apasszuk, az amerikaiak soha szem előtt nem tévesztik, azért van az, hogy például tökéletesebb tengeri fajtákat mint egyes amerikaiak, képzelné se lehet; a magvak számát, a csövek számát egy-egy tövön lehetőleg fokozták, a csutkát pedig a minimumra redukálták. Hasonlót tapasztaltam az amerikai dohányféléknél is. Az általam termesztett amerikai dohányfajták legtöbbjénél a levelek száma nagyobb, a szár pedig rövidebb a hazai dohányféléknél. Az amerikai dohányfajták legtöbbje nem nyulik meg nagyon, a levelek közelebb maradnak a földhöz, sűrűbben állanak egymás fölött, minek folytán a szél nem ha-

sogatja meg annyira, mint a mi dohányféléinket. Arra pedig, hogy jobb anyagot szolgáltatnak, szolgáljon bizonyítékul a következő tapasztalat

Az általam termesztett szamosháti General Grant dohányt a dohányjövődék központi igazgatósága külön-külön kezelte. Az illető dohánygyár jelentése szerint a szamosháti dohány szivargyártásra egyáltalán nem volt alkalmas, a General Grantt ellenben jó égése, jó zamata miatt a BB és C szivarok gyáttására lehetett felhasználni.

Bármily magasfoku fejlettséget is érjen el egykor a magyar dohánytermelés, a finomabb szivarokhoz mindig rá fogunk szorulni az idegen dohányra; — de ha egyszer a fajtákra több figyelmet fogunk majd fordítani és a mostaninál jobb, a célzánk megfelelőbb fajtákat fogunk termeszteni, nem lesz lehetetlen az olcsóbb szivarféléket egész az 5 krosig tisztán magyar dohányból előállítani. Ezt azonban csakis akkor remélhetjük, ha a magváloztatásnál rendszeresen tervszerűleg járunk el, ha egyelőre sok helyen többféle fajtával teszünk próbát és a legvalószínűbbakat az illető helyeken nagy mértékben termeljük, vagy nemesítési, vagy időnkint magváloztatással tartva fel a fajta jó tulajdonságait.

Az idegen fajtát mindaddig, míg annak jóságáról meg nem győződünk, virágozni, magot hozni ne engedjük, mert különben esetleg még a meglévő is rosszabbá tehetjük. Miután azonban másutt tett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az idegen dohányfajták sokszor csak a második, harmadik generációban lesznek igazán jóvá, szükséges volna minden egyes kipróbálásra kiválasztott dohányfajtából oly helyeken, a hol egyik dohányfélével való korcsosodása ki van zárva, magot is termeszteni, hogy a dohányok minden irányban kipróbáltatnának.

A gazdák közül bizonyára elegendő vállalkozónak e fajták kipróbálására, de ha azt akarjuk, hogy ezek munkája ne legyen hiábavaló szükséges, hogy valaki az egész

kísérletet vezesse, a ki a fajták viselkedését a különböző viszonyok között megfigyelje, a ki tájékozva legyen, minő fajták volnának alkalmasak a kipróbálásra, egy szóval a ki e dologgal hivatásszerűen foglalkoznék. Mindaddig, míg ez meg nem történik, az egész fajtakísérletezéstől, magváloztatástól sok eredményt nem várunk; ez pedig csak akkor fog megtörténni, ha egy kellően felszerelt dohánykísérleti állomás felállítatik. Az ily állomás felállítására szerintem dohánytermelésünk javítása céljából úgy a kincstár, mint a termelőre felelte szükséges volna, már csak a fentjelzett okokból is. Reméljük, hogy e kívánság mihamarabb meg fog valósulni.

Cserháti Sándor.

A szivargyártásról.

Irta: Kazay Rezső, dohánygyári aligazgató, Budapesten. (Folytatás).

Magyarországba a szivart Széchenyi István hozta be a harminczas évek végén, vagy a negyvenesek elején és pedig Londonból, hol angolországi utazása alatt először látta ezen ritka jószágot. Ugyancsak ő csinálta a cigaro első magyar nevét is, mely ad normam „fuvola“: szivola volt. Konzervatívabb emberek még az ötvenes évek elején, a pengő krajczáros szivarok korában is használták a szivola szót, melynek 1846 táján keletkezett szivar változata ellen igen erősen küzdött a Honderű-ben a rószaviban fűrdő Petricsevich Horváth Lázár, azt hirdetvén ugyanis, hogy a szivar második szótága az esztétika ellen vét.

A szivar szót nevezetesen úgy magyarították ki, hogy a szivásnál a szivar a nyelven vart idez elő, s így a hatás után ezen elnevezés a legjobbnak tartották. S valóban végre is a szivar szó győzött és pedig e remek logika révén: Ha van *fuvola* és *fuvar*, miért ne lehetne *szivola* és *szivar*? (Mert akkoriban így nyelveztek az emberek) Hogy a szivar elnevezés csakugyan jó, bizonyítja az, hogy mai nap is

föl-le is tölthető ráámra feszített két függöny van az ablakra helyezve, ha a nap sugarak kéréjét megszünni szükségesnek mutatkozik. A válogatásnak egy és ugyanazon egyennél nem szabad sokáig tartani, lámpavilágításnál pedig éppen nem szabad szín szerint válogatni, mert a munkásno a legjobb akarát mellett is rosszul válogat, a színben családik, esetleg gyakran — ha rövid időre is — a nélkül, hogy észrevénné, színvakká válik. A színeik szerint megválogatott Britanica szivarok most sárpa papírral kibélelt és czimes bélyeggel ellátott búkkfaládácskákba rakatván, kézi excenter-sajtók segélyével besajtoltatnak; a sajtolás után a ládácskák egy lábnomású készülék segélyével leszöggetnek s miután a tartalom színárnyalata, az elcsomagolás kelte kaucsukbélyegzővel a ládácskán megjelöltetik: ezen szivarok már félig el vannak csomagolva.

A szín szerinti válogatás a többi színvarmennél is így történik, külön helyzetnek a világos, a barna, a sötét és a sötétbarna, a világosharna és pettyezett szivarok. Az „E“ Cuba portorico és „F“ Portorico szivarok a válogatás után huszonöt darabonként egy lábnomású kötegető gépen vászonzalaggal öveztetnek át, hogy azután „rámák“-ba rakva megsajtoltatassanak; ezen szivarok is már most félig el vannak csomagolva. Kövessük a férfimunkást, ki a harminczhatezer darab szivarral megrakott gőzkocsit könnyű szerrel tolja a szárítóba. Meglehetősen nagy helyiség az, a szárító, köröskörül állványokkal, melyeken összesen egy millió háromszázezer darab szivar szárad a huszonnyé fok me-

legben; minden állvány tartalma meg van jelölve, hogy mikor érkezett be; — egy férfimunkás egész napon a csomagok asztogolásával s a száradás alatt levő szivarok átrakásával foglalkozik. A szivarokat gyakran kell átrakni, mert a meleg levegő természeténél fogva a terem felső rétegét igyekszik elfoglalni s így a magasan fekvő szivarok kellenet tul száradhatnak ki, s az alant fekvők esetleg még a kellő szárazságot se érnék el. A szivarok lassan s egyenletesen száradnak; nyáron csupán szellős szárítás van s a fűtés csak nedves időben szükséges. A gyors szárítás a gyártmányt kártékonyan befolyásolja, a mennyiben az sokat veszít ízéből, sőt tetszetős külalakjából is.

Az egyik gőzkocsin behozták a félig csomagolt és szárítandó szivarokat, a másikon ime viszik ki a félig csomagolt, de már száraz szivarokat, hogy azok egészen csomagolhatassanak el. A Britanica-szivarral telt ládácskák szélei két zalaggal szegélyeztetnek s ragjélvényt kapnak, a Cuba Portorico és Portorico szivarokról a vászonzalaggal levétetik s helyette czimnyomatú, enyvezett kötegszalagokkal látatnak el. Míg az egyik munkáscsoport ezt végzi azaltal a másik a huszonöt darabonként köteget szivarokból száz darabnyi tartalmu csomagokat készít. Fennakadás nélkül bizonyos rendszer szerint folyik a munka kézből kézbe. A rövid és hosszú szivarok ötszáz darabonként egyszerre sajtoltatnak s ötven darabonként kötegettetnek.

A munkaterem egyik állványán a különböző szertári cikkek vannak elhelyezve,

a különféle színű és nagyságu borítékpapírok, csomag- és kötegszalagok, zsinég, szeg, pecsétviasz stb. Következik a ládacsomagolás. Sárga szalmapapírral bélelt nagy ládába rakatnak férfimunkások által a készre csomagolt szivarok, hat, tíz és tizenkétezerrel; a ládák födelét mielőtt lezsegeznék a munkás, jelentést tesz az osztály vezetőjével megbízott tisztnek, ki, miután a láda tartalmáról magának meggyőződést szerzett, a „csomagoló-jegy“-et aláírja, behelyezi a ládába, mely most bátran lezsegezhető, abraoncsolható és pecsételhető. Ha már most a láda tartalmának neme, mennyisége, az elcsomagolás kelte is megjelöltetett, akkor az egész készen áll a szivarraktárra történendő leadhatás céljából.

Mint már említve volt, az osztály vezetőjével egy gyártási tiszt van megbízva; szép, de nehez hivatás ez. Képzett szakembernek kell lennie, hogy hivatását betöltse s a kincstár érdekeit a fogyasztók igényeivel együtt szem előtt tarthassa. A különböző anyagoknak lehető legjobb módon való értékesítése s főfeladata, a vezetésére bízott osztály ügyeit alaposan a legkisebb részletekig kell ismernie. A szolgálat okszertü beosztása, a munkások és munkásnők munkaejének, munkaképességének kellő helyen és módon való alkalmazása szintén a lényeges feladatai közé tartozik; szóval széles látkörrrel kell bírnia s egész napon át talpon kell lennie, ha a reá bízott teendőket lelkiismeretesen és jól akarja elvégezni.

(Vége következik.)

még közkedveltségű és általános az egész országban s talán csak itt-ott fordul elő másféle elnevezése az egyes tájszó járásként szerint.

Hogy a dohánytekeres szívása nálunk eleinte mily szokati volt, bizonyítja a negyvenes évekbeli anekdóta, mikor a jámbor paraszt a szivarozó földes ur előtt megemelti a kalapját: „Engedelmet kérek, de úgy vélem, hogy a nemzetes ur szájában meggyuladt a pipaszár.”

Széchenyi István a dohány nagy és valóban szakértő kedvelője. A szivarozásnak oly törvényeit alkotta meg, melyeket ma is megszívlel minden bölcs füstívő. Széchenyi például sohasem vágta le a szivar végét, hanem csak behasította vagy megfurta. Így sokkal izletesebb a szivar, mert hiába, ez a gyönyörűség félig-meddig mégis csak bagózás s így a megcsontkítatlan dohánytekeresből több harapni való jut az ember szájába. Ép e princípium szerint a szopókával való szivarozást barbárságnak vallotta a nagy ember; mert ezen a módon nem érezzük a dohány ízét, holott ez az egyik fődolog. Követésre legméltozabb tanácsa az, hogy rágyújtás előtt mindig ki kell fujni a szivart. S valóban, ha gyertya lángja felé fujjuk az elvágott, behasított vagy megfurtt szivart, tömérdek apró szikrát látunk, a mi mindaz a sok por és parányi dohányrészcseme, melyet különben a tüdőnkbe szívánk. S itt egyuttal legyen említés téve a szivarozásról is.

A némelyektől istenített, némelyektől kárhóztatott szivar mint élvezeti cikk minden időben talál barátokra. Azonban ne kövessük a szenvedélyes, fanatikus dohányzókat, kik a legjobb ebédet is csak előkészítől tekintik a szivarozásra s abban a meggyőződésben élnek, hogy a nem dohányzók nélkülözik a legfőbb élvezetet.

Hogy a szivarban csakugyan élvezetet találjunk, kerülnünk kell ebben is, mint mindenben a világon, a túlzást. A sok ismétlés gyengíti a hatást, egészen eltekintve a higiénikus hátrányoktól, melyek különösen az importált Havanna szivaroknál, a túlzás következményei.

A ki csak reggelizés és ebéd után dohányzik s legfeljebb három szivarra szorítkozik naponként, az tudja csak becsülni a dohányzásnak emésztést elősegítő, vidító és buzdító hatását.

A dohánynál még inkább mint a borknál, jellemezők egyes évek termékei. Miután szivarjaink, úgy a belföldiek mint az importáltak, legnagyobbbrészt amerikai és pedig Havanna dohányokból készültek, ennél fogva ezekre nézve felemlitem, hogy az utolsó évtizedben az 1881 évi termés volt arra hivatva, hogy a dohányzók mindgyükének hálás emlékezetében maradjon. Gyengébb mérvben az 1885 és talán az 1888 év is jó szivarokat szolgáltatott; a többi évek terméke nem haladta meg a közepeszerűséget, ezt csak kénytelenségből élvezik, miután a jobb évek termékei lassanként elfogytak.

Általános a nézet, hogy a szivar legfeljebb három év alatt elveszti zamatját és jó ízét. A magyar dohányokból készült szivarokra azonban ugyanezt nem mondhatom. Sőt már magának a magyar dohánynak is melyből szivart akarunk készíteni, legalább három-négy évesnek kell lenni, hogy élvezhető szivarok legyenek belőle. De még jobb a már kész szivarokat is 1-2 évig tartani, mely idő alatt úgy egészen, valamint izben és zamatban sokat nyernek. Ezen állításom bizonyításánál kísérleteket is tettem magyar dohányból készült szivarokkal, melyeknek eredményét annak idejében nyilvánosságra fogom hozni.

A havanna-szivarokat általában nedves állapotban szivják, mert sajátos zamatjuk és kitűnő illatuk így jobban kiérzhető

s a gourmandok igyekeznek is szivar készleteiket ily állapotban megőrizni, mi legkönyebben úgy érhető el, ha a szivarládácskát egy tányérra helyezzzük, melyben nedves szivacs van s azt állandóan nedvesen tartjuk.

Általában tartjuk szivarkészletünket mindig hűvös, nem nagyon száraz helyiségben, hol mérsékelt nedveség uralkodik.

Oroszországban, hol külön sportot űznek a régi jó évek kitűnő havanna szivarjaival, még most is sokan szivnak 1881 évi szivart, mely, illetékes dohányzók nyilatkozata szerint, régi zamatját s korábbi jó ízet megtartotta.

(Folyt. köv.)

Egyiptomi dohány.

Irta: Rónai István.

Alig van a világon talaj, melyen a dohány meg nem terem, alig van nép, mely a dohányt ne ismerne. S a világnak ahány térsége, annyiféle minőségű a dohányja. Minden vidékről eljut hozzánk e csodanövény s mi is eljuttatjuk a szélsőzsa minden irányában A magyar dohánykülvitel 1886-ban *Tibériásig* ért el, tehát hódított ázsiai Törökországban is; a magyar készítésű virginia szivar 1889-ben *Buenos Ayresig* jutott. Régi dolog, hogy Amerika dohányjai uralkják a világpiacokat, az dolog azonban az egyiptomi dohány. Legalább reánk nézve új dolog. Most, midőn a magyar királyi dohányjövődék a dohánygyasztó közönséget a nem mindennapi meglepetésben részesítette, némileg actualis lesz az egyiptomi dohányról egyetmást elmondani. Ezen szaklap nyolcz éves fennállása óta az egyiptomi dohánynyal úgy sem foglalkozott még s bármennyire nehézfeladatnak tartom, szívesen felelek meg a tek. szerkesztő ur abbeli kívánságának, hogy az egyiptomi dohányról egyet-mást írjak. Fájdalom, sok anyag nem áll rendelkezésemre. Habár évek során át elég nagy gondal buvárokodom a dohány világirodalmában, kevés és szórványos feljegyzéseket találtam az egyiptomi dohányról. No de hiszen nem is volt Egyiptom dohányja soha olyan világraszóló, hogy azt Wagner, Hermstadt, Nessler, Garloff, Dosch és egyéb szakírók behatóan méltathatták volna; azután meg ezen szakma legjobb íróinak korában az egyiptomi dohány abszolút semmi jelentőséggel sem bírt. Részint mert kontinensünkön hire-havama alig volt, részint pedig, mert még tizenkét évvel ezelőtt azt a keveset is, amit *Egyiptom* termelt, jobbadán *Marokkó* fogyasztotta el; ami pedig egyiptomi dohány Marokkóból a gibraltári szoroson át üzött elég élénk kereskedelem révén Spanyolországba jutott, az már „*Algeria*” elnevezés alatt került oda.

Hogy Egyiptomban mióta dohányoznak, arra nézve hiányoznak adataink. Wilckinson „*Ancient Egyptians*” című művében azt állítja, hogy az afrikai törzsek már a 15 ik században ismerték a dohányt; a vahumák, vatuik, vanyambuk, varudik és vanyavink — mint a vadak legtöbbje — kábító szerül használták. Valószínű azonban, hogy a dohányzás még a 15-ik század előtti időkre vezethető vissza s mindenesetre ázsiai Törökországból jutott oda.

Egyiptom dohánykereskedelme mai napig jelentéktelen. Éjszak felé a földközi tengeren át a szállítási a dohányra nézve ügylészik nem fizeti ki magát; a statisztikai adatok között a kender, opium, gumi, elefántcsont, guttaperha, pálmamag és pálmaolaj mellett dohányszállításról feljegyzéseket nem találunk; ellenben dél felé — Szudán irányában — dohánnyal is üz — habár nem nagy — kereskedelmet. Annyi bizonyos, hogy a dohánytermelés Afrikában Egyiptomból indult ki s

vette irányát dél felé. Ma már a „*legsötétebb Afrikában*” is dohányoznak s hogy ez nem pusztá phrasis, azt élénken igazolja Stanley, kinek expediciójáról szóló műve közkezen forog s a ki 1888 május 14-én így ír naplójában: „Ma megérkezett a kheadive és hozott nekem egy font „*noneydo*” *) dohányt s egy pohár picklest”; érdekes könyve második kötetének 30-ik fejezetében pedig így ír: „Menjen bármely házhoz az ember s kérjen dohányt, nem fogják megtagadni.” Egyébiránt is megjegyzi Stanley, hogy a legsötétebb Afrikában sok banána — és dohánytermő mezőt talált.

Egyiptom főfolyója a Nilus, mely Nubiát átszelvén, Kairo és Alexandria között ömlik a földközi tengerbe, az arab öböl vagyis vörös tenger Egyiptom keleti partjait mossa. Dohánytermő nevezetesebb körzetei a következők:

1. Damiette,
2. Damantur,
3. Port Said,
4. Szuakim,
5. Fayum.

Ezenkívül Kairo környékén is terem néhány száz feddányi területen jó minőségű dohány. A termelt dohányok legnagyobb része Kairóban és Alexandriában dolgoztatik fel. Kairónak 375.000-nyi lakossága roppant dohányfogyasztó; a város főterén 2 dohánygyár áll, melynek a közelben még 6 fiókgyára van, „*Kyriási Freres*” czég vezetése alatt; és továbbá egy nevezetes dohányközvetítő czég az „*Abd-El-Aziz*” boulevardon, mely „E. Antonopolou Th. Zissidias anciens fournisseurs de la Cour Khediviale an Caire” feliratu egyiptomi szivarkáival 1889-ben Franciaországot elárasztotta. Alexandriában két szivarkagyár áll.

Három év óta Egyiptomban az egyed-áruság egy Kalil Khaiát nevű alexandriai kereskedő birja bérben; alig vette át az egyedáruságot, az export révén igyekezett a forgalmat emelni, ellátta Spanyol és Franciaországot szivarkáival, majd pedig Németországgal próbálkozott s nem eredménytelenül, mert Berlinben *Kressin Ottó* szivargyárosnak az egyiptomi szivarkák megbízott nagybani elarusítójának mai nap is virágzó és kereset üzlete van. Mi természetesebb, mint az, hogy ezek után nálunk próbálkozzék még hódításaival.

A német consul évi jelentésében olvasható, hogy az Egyiptomból importált szivarkák háromfélék:

I. osztályiak, az ugynevezett Ayasluk dohányokból állítatnak elő és Port-Said környékén termelt finom minőségű anyagból a gördítő rendszer szerint előállított szivarkák.

II. osztályiak, Magnesia-cigarettek, középfinom levelekből előállítva s az egyesített rendszer szerint készítve.

III. osztályiak Thya-cigarettek, közönséges Szuakim dohányból *tömött* szivarkák.

Dr. Keibel Erich, a németeknek e jeles utazója, sokat foglalkozik a dohány elemzésével. Három évvel ezelőtt jelent meg utolsó műve: „Wie sollen wir rauchen?” czim alatt. (Öt kiadásért. Berlin 1888. Verlag von M. Hampel.) Uti-jegyzeteiben, melyek szórványosan jelentek meg különböző szakfolyóiratokban, az egyiptomi dohánytermő talajt úpanyag tekintetében gazdagnak nevezi; termékeny föld, melyben dusan vannak az oldható ásványi anyagok képviselve s melyekből az egyiptomi dohány a hamualkottó részeket nagy arányban képes felvenni. Innen van e dohánynak kitűnő égése, mely különösen a hamu fehér és szürke voltában mutatkozik, a dohány ugyanis teljesen elég s a legtöbb do-

*) Könyvének egy másik részében ismét „*honeydew*”-nek nevezi.

hánynál mutakozó fekete hamurészek, tanu a részleges szenesedésnek, tehát nem teljes elégségek, az egyiptomi dohánynál nem fordulnak elő.

Dr. Wolff Emil is megemlékszik az egyiptomi dohányról („Aschenanalisen etc. Berlin 1886:*) s kimutatja, hogy ezen dohány hamualkotó részei különösen e növény magágaiban és leveleiben vannak képviselve. (Közbevetőleg legyen felemlítve, hogy a nevezett tudós tizenhárom dohányhamuelemlést is ejtett meg, közte tiz magyart, még mielőtt Dr. Kossutány 51-téle belföldi dohányának elemzéséről szóló műve (Budapest 1881.) megjelent. Kossutány művéről különben a „Természettudományi Füzetek“-ben (Temesvár 1884. VIII. kötet) azt találjuk, hogy . . . . „következtetéseivel mivel helytelen számi összeállításokon alapulnak, nem állják meg helyüket.“)

A hainburgi cs. és kir. dohánygyár muzeumában is mutatott három évvel ez előtt még az ottani vegyész — mert ott ilyen is van — néhány levél egyiptomi dohányt, tövestül, száraztúl; nem is nagyon kiszáradt, de apró, sárga vékony szövetű levelek, melyek conserváltatás nélkül sem zsgorodtak össze; csak épen kissé csipkés szélei voltak letöredve. Különben is az egyiptomi dohány, minthogy a vizpárák fölvétele iránt — a vegyész megfigyelése szerint — még a török dohánynál is nagyobb érzékenységet tanusít, nem szárad ki egyhamar és sejtövedékének e kiváló higroszkopikus tulajdonsága folytán szivarkagyártásra különösen alkalmas.

Harminczöt század óta a civilizáció Egyiptomban keveset hódított. Daczára annak, hogy az 1.920.000□ kilometernyi területtel bíró tartomány 1800 kilométer hosszú vasut és 930 kilometernyi távírvonalallal bír, haladás alig mutatkozik; viseletök ma is olyan, mint a régi egyiptomiaké és etiópoké volt. Csakhogy míg a piramisok építői nem dohányoztak, ezek utódai már az elefántcsontot nemcsak hangszerek, fegyverek, saruk és kanalak előállítására használják, hanem művészi kivitelű szivarszipkákat is csinálnak belőle s „török fenhatóság“ alatt füstölnek.

A m. k. dohányjövédék részéről most forgalomba bocsátott egyiptomi szivarkák — talán mert még az újdonság ingerével bírnak — rohamos fogyasztásnak örvendenek; a szivarkákban levő anyag szép, egyenletesen sárga színű és sem izre sem színre nem hasonlít legközelebbi fajrokonához, a syriai dohányhoz, mely valódi Latakia elnevezés alatt van forgalomban; ennél sokkal gyengébb s kellemesebb illattal bír. Papírja is elég finom, azonban a szivarkák tulvastagok s minthogy szopóka nélkül készülnek: a különben is rövid szivarka élvezte mellett kevés ideje marad a dohányszónak Egyiptom cserje-erdeiről, frínium — árum — és gyömbérbokrairól ábrándozni, nem is szólva a Nilus krokodilusai — vizilovai és vénuszka gyölről.

A dohány bugázás és kacsozás.

Egy angol lap igen jellemzően ecsetelte nemrég a jelen időjárást, a midőn a többek közt azt mondja: „a mostani időjárási valóságos *üvegházi*“, igaz is, hogy csakis az üvegházban lehet a növényt úgy hajtani a hirtelen nővére, mint most a szabad természetben, a rendkívül kedvező időjárásban szemlétömást fejlődik. Ilyen rohamos képződés mellett a dohány bugázás is hirtelen és gyorsan üti ki fejét, azon kell tehát lennünk, hogy ezeket, *mihelyest* csak mutatkoznak, eltávolítsuk és *csakis* a magnak szánt, előnyösen és gondosan megválasztott tőkéken kell a bugát meghagyni.

A bugázást nem szabad eső közben eszközölni; — meg kell várni az időt, míg a levelek teljesen felszáradtak. A bugázás egy igen könnyen végezhető dolog, különösen most, a midőn a dohány a rendkívül kedvező időjárásban annyira üde, könnyen letörhető, a mit jobb kezünk két ujjával, minden nagyobb erőltetés nélkül gyorsan lecsiphetünk.

A teteje elhanyása után néhány napra következik a kacsozás. A kacs, a dohánytöke hóna alatti hajtások, rohamosan szokták természetes ösztönüket követni. A tetőelhanyás után a töke hónaaljából buvik elő s virágot és magot nemzeni és a létört bugát pótolni igyekszik, ezeket tehát lehető gyorsan, gondosan és folytonosan le kell törni.

A virág bugák meghagyandók a finom, középfinom kerti és erdélyi leveleknél, — a muskotály dohányoknál csak mikor már a növény a virág szirmokat hullatja, akkor kell azokat bugázni, mert illatos dohányoknál szükséges, hogy az illat a levelekben teljesen megmaradjon, mely az által éretik el, hogy bántatlanul hagyjuk megérni.

A magtőkén meghagyott korona bugát szemmel kell kísérni és arra folyton vigyázni, hogy minden oldalhajtásoktól tiszta és ment legyen és hogy csakis a korona buga 3—4 ágával maradjon rajta, több soha. Ha a magtőkén lévő bugán észrevennénk, hogy a virág buga, rovar vagy másféle élősd által bántatnék, vagy hogy a tőkén a levelek egyes részei megfodrosodnak, vagy hervadásnak indulnak, az ilyen magtőkéről azonnal le kell törni a bugát és úgy kezelni, mint a többi dohánytökéket, mert az ilyen megsértett és természetes, rendes fejlődésében meggátolt növényt mágtermelésre használni nem alkalmas.

A rendszeren véghez vitt bugázás és kacsozástól függ a dohány mennyiség és minőség emelése; hiszen jözan észlel is felfogható, hogy ha mind azon virág és kacshajtás a tőkén meghagyatnék, az esetben a tőkében lévő tápanyag nem lenne elégséges arra, hogy mindegyik virág és leveleket kellően táplálhassa és az erő annyira eltorgácsoltatnék, hogy azok úgy volnának, mintha egy kis bögre tejből 15—20 gyereket kellene táplálni, mindenik kapna ugyan pár cseppet, de jóllakni egysé tudna és így nem is tudna táplálkozni; törpe és satnya maradna; épen így volna a dohány is, ha azt vadon hagyánkn minden hajtásával felnöni, — levelei aprók, kifejtetlenek, törpék és durvák maradnának. De a mennyiben azok tisztán tartatnak s a szükségtelemek letöretnek, akkor a tőkében levő erő a meghagyott levél fejlesztésére van hivatva és ezen hivatását követi is, a mennyiben azok tőkéletes fejlesztésre elegendő erős tápanyagot nyujthat s a növény tőkéletessé válik és kellően meg is érik.

A kedvező időjárással azonban nem kell vissza élni, azaz nem szabad a tőkét tulságos sok levéllel megterhelni, hanem csak annyi levelet kell rajta meghagyni, amennyi tőkéletesen ki is fejlődhet.

A levél meghagyás rendezését a bugázás alkalmával regulázhatjuk, a mennyiben azon a fenti apró levelecskékből is néhányat a bugával együtt letörünk.

Daróczi Vilmos.

A dohány története és a fejlődő magyar dohánytermelés.

(Befejező közli.)

A mult nyár folyamán alkalmam volt meggyőződést szerezni arról, hogy miként történik a dohány termelése és kezelése a kistermelőknél? Szulokon jártam éppen akkor, midőn érett a dohány s kezdtek a törést és a fűzést. Láttam a dohányt, midőn az még a mezőn volt, s láttam, midőn már a háznál vették azt kezelés alá. Méltán csodálkoztam azon, hogy egy oly községben, melynek dohánya az országban hírneve vergődött, még csak arra se fordítanak gondot, hogy a természet által megkövetelt sortávobla ültetessék az. Mindenki oly sortávobla ülteti azt, amint kénye-kedvének tetszik. Már pedig engedelmek: kerek: ha összes kultúrövényeinknél egyik fő kiváncsálom az, hogy azok a megfelelő sortávobla miveltessenek, akkor a dohány — e kényes növény — csak még inkább megköveteli azt? Avagy képzelhető-e az, ha egyik dohányt 70—80% távolságra áll a másiktól, a másik pedig 30—40% -re van a harmadiktól, hogy ezek mindegyike lehetőleg konform levelet adjon? Az egyiknek nagyobb a tenyészfelülete, mint a mennyit a természet megkövetel, a másiknak pedig oly kicsi, hogy természetével áldásosan nem fizeshet.

Ottlétem alkalmával a délutáni órákban eső támadt. Ekkor tűnt csak fel teljes valódságában előttem az, hogy mily nagy hiba dohányt termelni pajta nélkül. Mert midőn a délelőtti verőfényes napban a fák árnyékába kiaggatott szép dohányt örömmel láttam, most képzeletben élem tűnt az, hogy milyen kárt fog okozni csak e kis eső is annak a künn száradó szép dohánynak, s hogy még e kár kicsi ahhoz képest, amit majd a későbbi esőzések miatt fog szenvedni. Hogy a látott dohány tőkéletes és teljes erjedésen nem mehetett keresztül, az természetes; az pedig, hogy a tél folyamán milyen kezelésben részesült, a fentmondottak után elképzelhető. Hanem a szuloki termelők is már mindig nagyobb és nagyobb mérvben építenek pajtákat, s ez kivánatos is, főként, ha ez karöltve járna más üdvöz javításokkal, amelynek az lenne a szép eredménye, hogy a jó névvel bíró szuloki dohány (amelyet ma még azonban csak dohánytermelésre kitűnő talajának köszönhet) hírnevét nemcsak hogy fentartaná, de azt még hiresebbé tenné. Ennek pedig csak bizonyára Szulok vennie a legnagyobb hasznát?

Mindezeket a szuloki termelésről azonban nem azért mondtam el, mintha én Szulokot gáncsolni óhajtanám, hanem azért, hogy egy eclatáns példát hozzak fel arra nézve, hogy a kistermelőknél uralkodó káros szokások mily nagyban okozói annak, hogy az országos beváltási átlagár nem éri el a közepet!

Mint már említettem is, a ki nem elégitő átlagár egy további okának azt tartom, hogy az excicatoron való szárítás nagyon lassan terjed, s hogy még nagyon messze áll azon ponttól, melyet elfoglalni méltán hivatva van.

Igaz ugyan, hogy a zsinórra fűzéssel is sikerül nagy gondossággal mellett úgy megszárítani a dohányt, hogy annak levelei meglehetősen épek maradnak; de kérdezem, hogy melyik termelő az, ki ama legnagyobb dologidőben képes lenne úgy ellenőrizni munkáit, hogy azok oly tulságos övatossággal hurcaolják a már száradó dohányfűzereket, hogy azokban nagyobb mérvű szakadás ne történjék?

De nem ért: m azt, hogy péld. egy termelő összes dohányát excicatoron szárítva meg, mert ez oly nagy tökebefektetést igényelne, melyre a mai időben gondolni nem igen lehet; hanem értem alatta igenis azt, hogy a termelők kicsinyenklint évről-évre szerezze be a szükséges excicatorokat. Így azután az törénthetők, hogy minden termelő dogoztatná excicatorral is, meg zsinórral is. Az eredmény ez esetben az lenne, hogy ily berendezés mellett a zsinóron szárított dohány is epebb levélű maradna a szokottal, az excicatoron

*) Össze nem tévesztendő az 1871-ben ugyanily cím alatt szerzőtől megjelent művével. R. I.

szárított pedig eo ipso nem lenne kitagasztható. Hogy a zsinóron szárított dohány kevésbé lenne szakadozott a szokottnál, az a dolgot természetéből folyik: ugyanis az excicator alkalmazása mellett kevesebbre olvadna a zsinórok száma; már pedig csak a kisebb számú zsinórral a szárítást és ide-oda hurcolást nagyobb gondnal és figyelemmel lehet eszközölni s az ellenőrzés is csak könnyebben teljesíthető, mint a soknál!

Az elmondottakban tehát felsoroltam ama főbb tényezőket, melyeknek telkarolása, illetőleg elhárítása tolytán dohányunk minőségét emelni lehetne; most pedig attérek újból a jövődeknek már említett statisztikai évkönyvére és pedig ennek azon pontjára, mely feltűnteti a kincstár által évenként külföldről vásárolt nyers dohányok mennyiségét.

Azt írja az évkönyv, hogy a kincstár részére külföldi nyers dohánylevél behozott az 1889. évben: 4,075.348 kg, melyért fizetett 3,443.565 frt 7 kr. Tehát 1 kg külföldi dohánynak átlagára majdnem 100 frt.

Bár ez összeg igen nagy, de azért nagy tévedésben lennék, ha tán a külföldi dohány behozatala ellen merésznék lándzsát törni e sorokban, mert külföldi (legnagyobb részét amerikai, ázsiai és törökországi) dohányok nélkül szivargyaráink ugyólván képtelenek lennének versenyképesen dolgozni, anennyiben tény, hogy még a 4 krosz szivarborítékát is külföldi dohány képezi. Én nem is a külföldi dohány ellen írok, hanem amellett: vajjon nem lehet-e a magyar dohánytermelést oda fejleszteni, hogy legalább az olcsó szivarok borítéklevélét Magyarországon termelt dohányból lehetne készíteni?

Tehát nem azt sokallom hogy 1 kg Sumatradohányért 351 frtot, 1 kg Havanna V. Abajóért 262 forintot, 1 kg Ghiubeek-levélért 269 forintot — avagy hogy 1 kg Kirdohányért 446 frtot fizet a kincstár; hanem azt, hogy a közönséges szivarok borítékleveléért a drága külföldhöz kell tolvamodni.

A drága szivarokat megillető dohányt Magyarország sohase fog szolgáltatni, — de azt tagadni nem lehet, hogy a dohánytermelés fejlődése által elérhető az, hogy az olcsó szivarok tisztán Magyarországon termelt dohányokból készíthetnek. E cél megvalósítása végett vagy a már meglévő dohányféléseinket kell megnevesíteni, vagy pedig amerikai dohánytárjak behozatala által dohányanyagunkat megjavítani. Természetes, hogy mindkét esetben a legokosabb termelést és kezelést fölteljeze.

Igaz ugyan, hogy az amerikai dohányok hazánkban termelve, régi jószágukból sokat veszítenek, mert az a tenger páráival telt nedves, meleg levegőt, mely a Nagy-Antillák szigetein van, hazánkban nem találják meg; de azért igenis találnak a dohánytermelésre kitűnően alkalmas talajt és meleg nyári levegőt, amely tényezők pedig a dohánytermelésnél legfőbb tényezőkként szerepelnek. Vagy hát a mostani magyarországi dohányfélések eredeti hazája tán nem Amerika?

Azon intéző köröknek a feladata ezt fontolóra venni, kik a magyar dohánytermelés élén állanak; az övék lenne a munka, de az övék lenne az érdem is, ha a fáradságot majdan megkoszorozná a siker!

Marton Andor.

Statisztikai adatok az 1890. évi dohánytermés beváltási eredményéről.

5. A *battonyai* beváltási körzetben volt: előirányzott mennyiség 1.331.500 kgm, összes beváltott mennyiség 1.254.400 kgm, — tehát az előirányzathoz képest 79.100 kilogrammal kevesebb lett beváltva.

A szivarboríték levél volt II. oszt. 1881, III. oszt. 16.101, összesen 17.282 kilogramm szegedi levelek: válogatott a) oszt. 176.025, b) oszt. 132.017, I. oszt. 323.586, II. oszt.

383.806, III. oszt. 189.741, összesen 1.205.175 kgm.

Kihányás: 24.285, — hulladék: 74, — s mindössze beváltott 1.246.796 kgm.

Átlagár: az osztályba sorozott dohányok után és pedig: szivarboríték levelek: 22 frt 70 kr, s az összes mennyiség utáni átlagár 22 frt 41 kr.

6. A *temesvári* beváltási körzetben volt: előirányzott mennyiség: 181.500 kilogramm összes beváltott mennyiség: 188.800 kgm, tehát az összes előirányzathoz képest, 7.300 kilogrammal több lett beváltva.

Finom kerti levél volt: II. oszt. 551, III. oszt. 703, összesen 1.254 kgm.

Középfinom kerti levél volt: I. oszt. 80, II. oszt. 2065, III. oszt. 3.132, összesen 5.278 kgm.

Közönséges kerti levél volt: I. oszt. 1.501, II. oszt. 6.580, III. oszt. 10.161, összesen 18.243 kgm.

Szegedi levelekből beváltott: válogatott a) oszt. 1266, b) oszt. 3115, I. oszt. 43.583, II. oszt. 56.110, III. oszt. 51.267, összesen 155.341 kgm. Kihányás: 7363, hulladék: 109, s mindössze beváltott: 187.588 kgm.

Átlagár: az osztályba sorozott dohányok és pedig finom kerti után 28 frt 07—33 kr, — a többiek után 19 frt 4—62 kr, s az összes mennyiség után 17 frt 50—88 kr.

7. A *zsombolyai* beváltási körzetben volt: előirányzott mennyiség 858.000 kgm, összes beváltott mennyiség 930.100 kgm, tehát az előirányzathoz képest 72.100 kilogrammal több lett beváltva.

Beváltott: válogatott a) oszt. 1273, b) oszt. 15.390, I. oszt. 169.076, II. oszt. 384.222, III. oszt. 318.494, összesen 888.455 kgm.

Kihányás: 38.478, — hulladék 558, — s mindössze beváltott 927.491 kgm.

Átlagár az osztályba sorozott dohányok után 17 frt 87—88 kr, az összes mennyiség után 17 frt 13—47 kr.

8. A *hajdu doroghi* beváltási körzetben volt előirányzott mennyiség 2.152.300 kgm, összes beváltott mennyiség 2.235.000 kgm, tehát az előirányzathoz képest 82.700 kilogrammal több lett beváltva.

Beváltott, debreczeni levelek: válogatott a) oszt. 2.620, b) oszt. 17.570, I. oszt. 351.132, II. oszt. 626.791, III. oszt. 387.233, összesen 1.385.346 kgm; — kapadohány I. o. 107.496, II. oszt. 280.659, III. oszt. 267.004, összesen 615.159 kgm.

Kihányás 159.211, — hulladék 3.008, s mindössze beváltott 2.202.724 kgm.

Átlagár: az osztályba sorozott debreczeni dohány után 18 frt 05—82 kr, s az összes mennyiség után 18 frt 0—79 kr, — és az osztályba sorozott kapadohány után 18 frt 20—43 kr, s az összes mennyiség után 17 frt 33—83 kr. (Folyt. köv.) M.

A váci kiállítás.

A váci gazdasági kiállítás rendező bizottsága a következők felhívást, illetve tájékoztató közleményt küldte be lapunkhoz:

FELHÍVÁS

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, Vács város vidéke és a vele szomszédos Nógrád, Hont, Esztergommegyék tiszelt gazdaközönségéhez!

A Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye gazdasági egyesület, a vármegye támogatásával s Vács város közönsége közreműködésével t. évi

szepember hó 19, 20, 21, 22. napjain Váczon, a lövőház összes helyiségeiben *vidéki jellegű gazdasági kiállítás rendez.*

Ezen kiállítás főbb tárgyat fogja képezni: szőlő, gyümölcs, bor, szesz, szőlő és gyümölcs telepitési, termelési és értékesítési módok és eszközök, filloxera elleni védekezési módok és eszközök, gazdasági magvak, örmények, takarmányok, takarmány-magvak, ipari növények, méhészeti és élelmi cikkek, konyhakerti termények, gazdasági és kertészeti eszközök és gépek. A kiállással kapcsolatosan ló-, szarvasmarha és sertés-díjazás is tartatik.

A kiállítás főczélja a filloxera-vesz által sújtott gazdáknak az okserű védekezéséig eddig gyakorlatlan ismert összes módjait és eszközökön azon czélból bemutatni, hogy ebből okulásul nyerve, a védekezés helyes és gyakorlati módjait a gazdaközönség saját viszonyai figyelembe vételével okserűen alkalmazásba vehesse. Czélja tehát e kiállításnak az okserű szőlő- és gyümölcs-telepités, termelés és értékesítés hasznosnak bizonyult módjait, a vármegye hegyvidékein és homokos altöldein lakó tulajdosokkal megismeretve, azokat intenzívebb temelésre serkenteni, mert e vármegyét a filloxera pusztítás következtében ért nagy közgazdasági veszteség, csak úgy pótolható helyre, ha a filloxera által elpusztított területek azon részét, melyet tulajdonosai szőlő újbólitás által fentartani nem kívánnak, hova hamarabb gyümölcsösök árnyékolják, mástelől ha vármegyénk nagyterjedésű homokterületei — melyek most csak a röpke délibábnak adnak életet — szőlő- és gyümölcs-telepítvényekké alakítanak át.

Czélja továbbá ezen kiállításnak feltűntetni és bemutatni, hogy mik képezik a vármegyeinek főbb termelési cikkeit.

Midőn a kiállítás rendező bizottsága e kiállítás rendezésével alkalmat vél nyújtani a gazdaközönségnek az okulásra, nem felekedtet meg arról sem, hogy a kiállítás gyakorlati czélját a tanulás okulás mellett a termények értékesítése képezi; gondoskodni fog tehát a kiállítás rendező bizottsága, hogy ezen kiállításra a bel- és külföldi fogyasztók s kereskedők figyelmé felhívassék, hogy így a termelők és fogyasztók között direct összeköttetés létesíthetők.

Felesleges tovább fejtegetnünk azt, mennyire érdekében van a gazdaközönségnek, hogy ezen kiállítás sikere a tömeges résztvevés által biztosítható.

Térjünk a termelők nem fizetnek, a szükséges tényezőket, állványokat a rendező bizottság szerzi be s az általános díszítési költségei is a rendező bizottság pénztárából fizetnek: költség tekintetében tehát, a kiállítók csak a Vácra való szállítási költsége — mely szintén mérsékelt lesz — terhelik, mely alig pár krajczárnnyi kiadás fedezésére a legkisebb termelő is vállalkozhatik. Jogában áll minden kiállítónak saját tárgyait saját költségen úgy és oly tartásban kiállítani, mint jónak látja, de e tekintetben megelőzőleg a rendező bizottsággal kell megállapodásra jutnia.

Nagyobb termelők gyűjteményes kiállítás mutathatják be terményeiket. Ez azonban csak a rendező bizottsággal egyetértőleg eszközölhető s költségei a kiállító terhelik.

A kiállításon a bíráló-bizottságtól jutalmazásra méltó: tárgyak oklevelekkel vagy pénzdíjakkal lesznek kitüntetve.

A keresztülvitel többi részére vonatkozólag a bejelentési iven kimerítő felvilágosítást nyújtanak. *A bejelentési ív f. évi augusztus hó 15-ig a vármegyei gazdasági egyesület tükári hivatalához, Budapest, vármegyeház, küldendő,* A mi a tárgyak beküldését illeti, azok a kiállítás rendező bizottságához czimezve Vácra küldendők, és pedig a gyümölcsfélék legkésőbb szept. 15-ig. Egyéb kiállítási cikkekre kívánatos, hogy szept. 10-ig a helyszínére érkezzenek.

A kiállítás rendezését egy e czélra megválasztott rendező-bizottság vezeti, mely az egyes bejelentett tárgyak elfogadásáról vagy visszautasításáról is határoz.

A kiállított termények és tárgyak a kiállítás bezárása utáni nap a kiállítókat által elszállítandók.

A kitűzött időben el nem szállított, (vagy ha az elszállítás iránt intézkedés nem tétetett) termények szept. 23-án vagy a kiállítás bezárása utáni nap d. u. 5 órakor a kiállítás javára eladatnak.

rása utáni nap d. u. 5 órakor a kiállítás javára eladatnak.

A rendező bizottság nevében:

Gróf Károlyi Sándor
elnök.

Beniczky Gábor
alelnök.

Serfőző Géza
titkár.

Földvár Mihály
alelnök.

Gujáry Géza
alelnök.

Különbféle dohányfajok vegyelemzése.

A londoni kereskedelmi kamara dohányosztálya megvizsgáltatott 100° C.-nál szárított különféle dohányokat, melyek a következő anyagösszetételekből állóknak találtak:

Vegyalkatrészek:	Havanna	Manilla	Bolíngo (Szentbárány)	Sumatra	Columbia	Brazil	Német	Kentucky	Missouri	Virginiasárk	Java.	Japán (Yaddo)	Algír	Holland	Samsoun	Görög	Latakia
Nicotin	8,98	8,00	2,76	2,38	1,81	2,06	3,22	4,59	4,45	8,86	8,30	1,98	8,18	8,25	2,62	0,78	1,17
almasav	12,11	10,72	11,19	11,11	11,09	6,44	12,94	11,57	11,20	9,06	6,04	10,10	8,50	9,02	13,78	11,64	9,07
ctziromsav	2,05	3,94	4,01	2,53	4,61	3,78	2,89	3,40	3,92	3,09	3,30	2,09	3,45	2,37	4,61	2,29	2,40
ecetsav	1,53	3,72	2,37	2,97	2,02	1,73	2,51	2,03	2,09	1,58	3,38	2,33	1,61	2,24	2,88	2,47	1,98
csersav	0,42	0,36	0,98	0,29	0,19	0,47	0,34	0,43	0,30	0,80	0,22	0,37	0,37	0,23	0,22	0,21	0,36
Salétromsav	1,13	0,80	0,58	0,98	0,51	0,87	0,68	1,48	1,16	1,34	0,51	0,35	1,53	0,47	0,94	1,96	2,33
Pectinsav	1,32	0,43	0,59	0,60	3,28	0,25	0,37	1,86	0,59	0,43	0,28	0,47	0,70	0,26	0,45	0,29	0,76
Sejtanyag	15,76	11,73	11,67	10,59	11,21	12,19	14,48	12,48	11,69	10,38	11,82	14,77	12,90	11,08	10,65	7,96	10,00
Keményítő	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,69
Cukoranyag	0,49	0,30	0,31	0,06	0,14	0,11	0,32	0,19	0,15	0,05	0,23	0,13	0,18	0,19	0,14	0,06	0,10
Szalmák	7,74	8,34	8,06	8,84	1,77	6,46	8,10	13,90	14,32	16,24	10,39	10,74	12,37	12,93	12,82	14,94	18,97
Légenyvas kizvonati anyagok	9,75	11,27	6,46	7,37	19,12	11,75	6,62	8,10	7,37	14,29	9,53	8,00	5,69	8,31	6,30	4,65	7,25
Oldhatlan fehérnye	5,15	7,51	4,63	8,63	5,94	7,11	2,18	1,99	3,33	5,21	6,45	4,68	4,73	4,86	4,95	8,24	6,62
Zairok és olajok	1,03	2,04	0,78	1,26	0,67	0,88	0,89	2,28	0,86	1,07	0,81	1,00	8,38	0,29	0,55	1,06	1,12
Meg nem határozható feloldható anyagok	8,68	9,45	13,94	12,88	11,37	11,87	12,56	13,10	11,41	12,93	15,20	14,26	11,38	16,78	13,65	13,73	14,94
Ásványi alkatrészek	17,50	16,26	21,19	17,03	17,28	24,72	21,72	14,36	16,20	11,95	18,46	17,05	19,64	18,47	17,16	20,47	14,53
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

IRODALOM.

Készülő szakművek A természettudományi társulat által, különféle gazdasági szakművekre hirdettet nyílt pályázatok ügyében, a beérkezett tervezetokről javaslattelre kiküldött bizottság, a többek közt, Cserhádi Sándor m.-óvári gazd. akad. tanárnak «A dohány termesztése» cz mű tervezetére vonatkozólag, jelentésében oda nyilatkozott, hogy a szerző eddigi kísérletei, irodalmi működése, s a beadott részletes tervezete alapos reményt nyújt, hogy szakirodalmunk e mű által derék, hézagpótló munkával gazdagodnék. Ugyanazért ajánlja a bizottság, kéressék fel a szerző, hogy írja meg munkáját e czímen: «A dohány termesztés kézikönyve», önálló vizsgálatok alapján, a dohány-termesztők használatára, — s művében ölelje fel mindazt, amit a termelőnek tudnia kell, tekintettel hazai viszonyainkra. A munka tiszteletdíja 600 frtban állapított meg. — A választmányi ülés magáévá tette a bizottság javaslatát, s a 10-12 nyomatott ivre tervezett mű, mintegy 2 év múlva fog megjelenni. — A gazdasági irodalom fellendülése érdekében tanúsított nemes áldozatkészségért, a természettudományi társulat mindenesetre közeli ismerést érdemel. — **Vörös Sándor**, kolozsmonostori gazd. tanint. igazgatónak «Dohánytermelés» című szakműve, az erdélyi gazd egylet irodalmi szakosztálya könyvkiadó vállalatának idei évfolyamában, ez év végén fog megjelenni. Ez tisztán a nép számára való füzetke lesz, melynek megszabott terjedelme is csak a legszükségesebb általános tudnivalókat engedni felvenni. — Részünkről előre is örömmel üdvözljük, az okszerű dohánytermelés két, kiváló jeles írójának készülő munkáját, melyeknek a legjobb sikert melegen óhajtjuk.

A Mezőgazdasági Szemle f. évi VII. (július) füzeté a következő tartalommal jelent meg: **Eredeti közlemények:** Némely sz. a gazdasági könyvvitelről, Baró Jeszenszky F. — A ricinus termesztése. Szilassy Z. — Három erdélyi juhsajt. Dr. Szentkirályi A. — Gabona-termesztési kísérletek. Cserhádi S. és Szilassy Z. — Az édesen erjesztett takarmány kazalozása. Sierbán J. — Mezőgazdasági levelek. II. Lakner L. **Apró közlemények. Könyvismeretés. Levélsekény.**

A „Mezőgazdasági Szemle” jelen számának közleményei is kiterjeszkednek a gazdasági

üzlet minden fontosabb ágára. Eredeti közleményei a gazdasági üztet körében telmerülő újabb kérdéseket a tett tapasztalatok alapján bőven ismertetik, míg apróbb közleményekben az egyes külföldi adatokat kivonatban közli, tájékoztat nyújtandó a gazdasági mozgalmakról és haladásról.

A „Mezőgazdasági Szemle” nem ismeretlen a magyar gazdaközönség előtt, mert máris a legelterjedtebb gazd. szaklapok közé tartozik, a mit helyes irányu, jól megválogatott közleményei és díszes kiállításánál fogva méltán meg is érdemel. Ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

Előfizetheti a kiadóhivatalnál, M.-Óvárot, egész évre 5 frt, félre 2 frt 50 krral.

A tavak országából. Ez alatt a cím alatt jelentek meg egybegyűjtve azon tárczaccikkék, a melyeket **Maurovich** Fabian m. kir. gazdasági intéző, kit a földművelésügyi miniszter az exportvaj tanulmányozása végett tavaly Svédországba küldött volt, a „Földművelési Érdekeink” cz. gazdasági hetilapban elszótan között. Szerző három hónapot töltött a magas északon, egy ottani nagyobb teigazdaságban szemlévesen dolgozva a vajkészítés körül, azon kívül pedig több más teigazdaságot is tanulmányozva. Kirándulásai közben Svédország egyéb, mezőgazdasági tekintetben érdekes különlegességeit, a minők a veromg-termesztés, a tözeges-földek művelése stb. is tanulmányozta a szerző és alapos, gyakorlati, minden részletre, még a szükséges kézfogásokra is kiterjedő utmutatást közöl tehát arról, hogy mikép kell a sózott vajot készíteni s ezt és a gyártásnál nyert lefőzött tejet és savót értékesíteni, ugy, hogy ma, midőn teigazdaságunk lendületnek indulásával előbb-utóbb nekünk is nagyobb mértékben kell gondoskodni a vajexportról, az itt adott tanácsoknak mindenki, a ki teigazdasággal foglalkozik, jó hasznát veheti, ugy, hogy már ezrt is megérdemelték e tárczá a külön kiadást. De hasznát veszi a részletesen közölt magtermelési és nemesítési eljárások ismeretének az is, a ki ezen jövendő, de nálunk még parlogon heverő gazdasági üzletágat akarja felkarolni. Mindezeket pedig szerző nem szára szakzerűséggel írja le, hanem magának az országnak; a svéd mezőgazdaságnak és az odaváló nép szokásainak finom humorról fűszerezett ismertetése kere-

tében nyújtja, ugy, hogy könyve nemcsak tanulságos, de egyuttal mulattató olvasmányt is képez. A Hornyánszky-féle akad. nyomda által csinosan kiállított 157 oldalra terjedő füzet megrendelhető a „Földművelési Érdekeink” kiadóhivatalában (Budapest, Erzsébetter 19.) Ára 1 frt.

Levelezés.

I.

Déaványa, 1891. július 3.

Tekintetes szerkesztőség!

Az idei dohány munkálatok, a palánta tenyészéstől kezdve, egészen mostanig igen jól sikerültek. A lefolyt kedvező időjárás következtében, az előre elkészített talajokban idejébe kiültetett növényzet, fejlődésében annyira előre haladott, hogy az ültetés elejét már kacsozni és bugázni kell. — Ha valami csapás nem éri a dohányt, ugy az idén mind minőség, mind mennyiségre jó termést várhatunk.

Kiváló tisztelettel

Dr. Bakó Péter.

II.

Cs.-Apáczs.-Klém-Major, 1891. július 3.

Tisztelt szerkesztő ur!

A Dohányújságot meglehetősen ártal szoktam olvasni, és sok szépet és jót találtam benne, de a leghasznosabb tudnivaló bizony még folyvást késik.

Mint az egyszerű kántor a temetésén énekelt, midőn a gyógytár előtt vitték a korporsót: „halál ellen nincs orvosság”, ugy vagyunk mi a dohány féreggel, — azaz fordítva: ez ellen nincs pusztító szer, amely ellenők olcsón és haszonnal alkalmazható lenne. Ezt kellene már a tudósoknak valamiképen felfedezni! Nálunk ez évben is sok kárt tett a piszkos dohányféreg, — s még ma is elég sok van. — Esőnk ez évben is kevés volt; a föld munkát megadtam tökéletesen, — az ültetés

junius 8-án bevégeztem, a foltozást junius hó végéig tettem, — de az egész ültetés és foltozás alatt csak egyszer — fél napig, — foltozhattunk viz nélkül. Az egész terület be van ültetve, — de hiány azért van elég.

Nálunk nagy forróság és igazi szárazság uralkodik.

A július elsején megjelent lapban az „Általános tudnivalók“ czikkből ezeket olvastam: „1. a ki tiszaí, szuloki, debreczeni, szegedi (kigyósi cuba vagy rózsa és keresztezett pensylvániai faj,) vagy burnot leveleket termel, de a dohány tőkéről a dohány virágot letörni elmulasztja, jövőre a dohánytermelésből kizáratik.“

Nálunk a kigyósi Cuba van engedélyezve és fel voltam szólítva próbára pensylvánia faj termelésére, — meg is tettem 5 catastralis holdon; ennek egy része erős, gyengébb talajon gyenge, — de miből kapok magot, ha a virágot lehányatom? — az öt holdon természetesen arra kértek, hogy minden jó tőkét magnak hagyják, de így már tenni nem merem. — Erre választ kérek.*

Minden jókat kívánva maradok régi jó ösmerőse és tisztelője.

Fekete Béla.

VEGYESEK

Teljes tisztelettel ismételve felkérjük mindazon t. előfizetőinket, akik az előfizetési összeggel már régebben hátralékok vannak, valamint azokat is, akiknek előfizetésük junius végén lejárt, hogy hátralékaikat ki egyenlíteni, — illetve az előfizetést mielőbb megújítani sziveskedjenek, — mert nem szeretnénk a hátralékok végett külön figyelemztetés, vagy esetleg postal megbízás küldésével, az illetőknek terhőkre lenni.

— **Kitüntetés.** Dr. Sippi Rodiczky Jenő cs. és kir. tisztviselő, a kassai kir. gazdasági tanintézet igazgatója, akit — nagybecsű ígérete folytán — örömmel sorozhatunk lapunk kitűnő munkatársai közé, a gazdasági irodalom terén szerzett érdemeinek méltánylásául, a szerb királyi kormány által a szent Száva rendjelle lett feldiszipite.

— **Kinevezések.** A m. kir. dohányjövédéki központi igazgatóság Puskás Károly I. oszt. gyártási tisztet III. oszt. gyártási osztályvezetővé, továbbá Schön Nándor IV. oszt. doh. beváltó-hivatalistiszte III. osztályu, — Trux Béla díjas gyakorlatnokot pedig VI. oszt. doh. beváltó hivatalistiszte nevezte ki.

— **Előléptetések.** Hoffmann Hugó dohánygyári II. oszt. gyártási osztályvezető, I. osztályu és Mandics Hugó dohánygyári III. oszt. gyártási osztályvezető II. oszt. gyártási osztályvezetővé lettek előléptetve.

— **Jégvorte dohányok.** A lapokból és magán uton is értesültünk, hogy a jég az

idén is többfelé és sok kárt tett. Erre vonatkozólag sietünk a termelőket figyelmeztetni, hogy a jég által elvert dohányokat tövig le kell vágni, mert a mostani esők időjárás mellett, újból és gyorsan kihajthatnak és a termelők nagy kára ezáltal még kissé kipótolható lehet. Eme tanácsunkat már több helyen meg is tették, s nagy remény van annak sikeréhez.

— **Uj havanah szivarok** A Budapest— Ferencvárosi dohánygyárból egyszerre négy új fajta szivar kerül megint forgalomba, névszerint: *Londres, Regalia Média, Regalia Londres és Regalia britanika.* Mindenik pompás jó szivar, s csak az az egy hibájok, hogy — drágák. — Legalább így olvassuk a napi lapokban, amelyek már több ízben részestültek ama szerencsében, hogy a forgalomba hozott új szivarokból bőven kaptak ugynevezett „kóstoló“ küldeményeket, melyekről aztán elmondták véleményüket, ami egészen helyes és okos dolog, mivel így a közönség hamar értesül és kedvet kap a legifjabb „trafik-csecsemő“-vel megismerkedni; — hanem az már furcsa egy kicsit, hogy éppen a „Dohányújság“ — amely mégis talán leginkább lenne hivatva az új dohánygyártmányokról szakvéleményt és ítéletet mondani — még eddig soha nem jutott eszébe annak, aki az új szivarok kóstolóba való küldéséről intézkedik. — Szegegy „Dohányújság!“ . . .

— **Az „Ország-Világ“,** kitűnően szerkesztett szépirodalmi hetilapunknak az a jó ötlete támadt, hogy Tolsztoy és Dumasnak a világ összes lapjait bejárni nyilatkozatai alapján, tömegesen meginterviewolja a magyar írókat, hogy — mi a véleményük a „dohány és bor élvezetéről.“ Az „Ország-Világ“ f. hó 11-én megjelent számában, harmincznál több magyar írónak szellemes és igazán kitűnően sikerült választ közli, a felvetett kérdéssről, — melyek közül néhány rövidebbet átvesszünk izelitől. — A szerkesztő — **Benedek Elek** — az interview gyűjtőt ezzel fizette ki: »Kedves barátom, én annyit dohányozom, hogy nem érek rá inni.« — **Szabó Endre** azt mondja: »Rendkívül szeretem a dohányzást, de úgy érzem, hogy bor nélkül egy pipa dohányt sem érne az élet.« — **Hevesi József** így ír: »Nálam a szesz nikotint, a nikotint szesz kíván.« — **Karthy Emil:** »Két plátói szenvedélyem van: a pezsgő és a cigaretta.« — **Szilágy János** talán legjobban fején találta a szegyet, amidőn azt mondja: »Aki sokat iszik, sokat dohányozik; az előbb utóbb megbolondul. De aki nem iszik és nem dohányozik: az bolond, mert lemond két élvezetről. Pedig addig él az ember, a mig élvez. De ne legyen több a bor és a dohány, mint élvezet.«

— **Dohányzó nők.** Egy német humorisztikus lap 20 márkát tűzött ki annak a kérdésnek a legjobb megoldására, hogy »*Szabad-e a nőknek dohányozni?*« — A jutalmat Wolf Valér nyerte el, Drezdában, a következő felelettel:

„Minden időben állni fog e tétel, Mely est megdöntés, minden szó kevés, Hogy tüsszent szíts on: ez szabad a nőnek, Csak férfit illet meg a — füstölés.«

— **Az orsz. gazdasági egyesület** legutóbbi rendkívüli közgyűlésén, megállapodás történt ama módozatokra nézve, amelyek

mellett az Istvántelki földműves-iskola átadatik a gróf Károlyi Sándor által alapított gyermekmenedékhely részére, oly czélből, hogy ott egy nagyobb szabású kertészképző intézet létesíttessék. — Az orsz. gazd. egyesület új hivatalos lapja, a „*Köztelek*“, mely hetenként kétszer fog megjelenni, október elsején indul meg. Előfizetési díja 10 frt lesz, az egyesületi tagok azonban ingyen kapják.

— **Országos lóvásár Nagyváradon.** A biharmegyei gazdasági egyesület elhatározta, hogy a lótenyésztés emelésére évenként országos lóvásárt rendez Nagyváradon. Az ideit szeptember 19-én és 20-án tartja meg, az őszi lóversenyekkel egyidőben. A vásárrendező bizottság nagy számmal fogja meghívni az elsőrendű vevőket s lehetőleg kieszközli, hogy az állam is ugyanakkor tartsa a ménlövésárt és a katonai lóvásárlást. Hogy a vevők megjelenését biztosíthassa, főlkéri Magyarország összes lótenyésztői, hogy látogassák meg a vásárt eladó lovaikkal s legkésőbb augusztus elsejéig küldjék be az egyesület titkári hivatalához (Nagyvárad, fő-utca, Barts-ház) a vásárra állítandó lóanyaguk részletes leírását.

Szerkesztői üzenetek.

Az „Erdélyi Gazda“ t. szerkesztőségének, Kolozsvárt. Köszönet a megküldött érdekes cikksorozatért. A csepremlőnyánt megindítottuk s örülni fogunk, ha a Királyhágón tuli gazdasági viszonyokról minél gyakrabban lesz alkalmunk megemlékezni.

Tekts m. kir. dohánybeváltó felügyelőnek, Nyiregyháza. Ajánlott levelünkre mielőbbi becses választ kérünk.

Szoharoz Mór urnak, Máté-Szalkán. Kérjük, hogy az előfizetési pénz beküldését, illetve lapunk megrendelését jövőre ne könyvtáros utján, hanem egyenesen lapunk kiadóhivatalának beküldve, egyszerű postautalvány mellett sziveskedjék eszközölni, mert könyvtársi közvetítés mellett az amugy is oly rendkívül mérsékelt előfizetési árból aránytalanul nagy perccent levonásával károsodunk.

Haltbrohr Hermann urnak, P. Szt. Imre. Levelére vonatkozólag csak azt izenhetjük, hogy ha a termés felvétele késedelmesen eszközöltetnék, az a pénzügyi bizottságnál sürgesse meg, a holdpénz kiutalványozása iránt pedig kellőleg indokolva, a dohánybeváltó felügyelőséghez kell kérésnyit beadni.

Krizsán József urnak, Kecskeméten. A régi pajtának szabályszerű átalakítását s kéményekkel és oldalablakkal, szelelőkkel való ellátását, az ideai dohánytörésig mulhatlanul eszközölni kell, mert ezen feltételhez a jövédék szigoruan ragaszkodik. A csupán átjárókkal való átalakítás semmi esetre nem elegendő. Külömben a kiállításban levő bő termés mellett nagy kár is lenne a pajtákat elegendő szelelőkkel el nem látni, mert ezek hiányában a dohány nem rendszeren szárad, sőt könnyen megpenészedik és meg is rothad. A pajták átalakítására nézve, a lapunk f. évi febr. 1-én megjelent 8. számában közölt »Fontos teendők« című cikk ad bővebb utbaigazítást.

Dr. Bakó Péter urnak, Ódványán. Köszönjük és később is kérni fogjuk becses tudósítását.

D. F. r. felügyelő urnak, Budapest. A dohányszáritásra vonatkozó eszméje, illetve az új szárítókészülékről írt cikk élnék érdeklődést keltett és rokonzenes fogadtatásban részesült, sőt — megsughattuk — a doh. jöv. közp. igazgatóságnál is kedvező benyomást tett. Az eszme elméletileg egészen alapos s gyakorlati kivitele sem látszik valami nagy nehézségnek. Mindenesetre jó lesz tehát a megvalósítás tárgyában a további teendők folytatni és lehetőleg oda térékenni, hogy az a gyakorlatban is megáljíja majd a helyét.

*) Igen természetes, hogy magubát hagyni kell, még pedig a legszebb és legerősebb tőkét. A bugázás alatt csak azt érti a szabályzat, hogy a magtőkét kivéve a többi dohánynak kasozva és bugázva kell lenni. A feregpusztítás ellen — sajnos — bizony nincs kellő orvosság, ehhez azonban jóformán tehetetlen a tudomány is. Ahol igen laza a talaj, ott szükséges és jó lenne hevert, sertés és más állat által legelt földet használni a dohány alá, melynél őszi mély szántást kellene alkalmazni. Szívesen ödvözléttel Szerk.